

О.В. Ульянченко, д-р екон. наук, професор
член-кореспондент НААН України, завідувач кафедри
підприємництва і організації виробництва
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
Н.В. Прозорова, канд. екон. наук, с.н.с.
Державна дослідна станція птахівництва НААН України

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧИХ ПОСЛУГ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

У статті обґрунтовано особливості організації виробничих послуг у сільському господарстві. Досліджено основні положення закону щодо надання послуг сільськогосподарськими підприємствами, що диктують основні принципи організації виробничих послуг у сільському господарстві. Проаналізовано структуру витрат на послуги та досліджено динаміку зміни використання послуг у сільськогосподарських підприємствах. Встановлено кореляційну залежність та виявлений кореляційний зв'язок між витратами на послуги надані сторонніми підприємствами, інфляцією і підвищенням рівня виробництва. Виявлено основну мету організації виробничих послуг, яка полягає у створенні необхідних умов і рівня ресурсного потенціалу, та визначено що діяльність з надання послуг є одним із додаткових джерел отримання прибутку сільськогосподарськими підприємствами.

Ключові слова: *виробничі послуги, надання послуг, організація, ефективність послуг, залежність послуг.*

Постановка проблеми: Розвиток ринку ресурсів і послуг, що спрямованні на задоволення потреб сільськогосподарських підприємств набуває нових обертів в регіонах України. Це, в першу чергу, пов'язано з тим, що аграрна політика держави не спрямована на задоволення потреб у повному обсязі з оснащення агропромислового комплексу засобами механізації, хімізації та енергетичними ресурсами, асортимент, якість і надійність яких відповідають досягненням науково-технічного прогресу, забезпечують своєчасне виконання усіх технологічних процесів виробництва продукції з найменшими витратами праці і коштів.

Матеріально-технічне забезпечення та сфера послуг визначають значну частину всіх витрат в сільському господарстві. Матеріально-технічні ресурси та ремонтно-технічні послуги на ринку контролюються

обмеженою кількістю виробників, торгових фірм, сервісних структур, що створює передумови створення великих корпоративних систем з розгалуженою мережею.

Для того, щоб успішно вирішувати ці питання, сільськогосподарські підприємства повинні змінювати форми організації обслуговування сільських товаровиробників, зокрема, самостійно визначати перспективу своєї діяльності, формувати плани, пропонувати свої послуги іншим сільськогосподарським підприємствам які не можуть задовольнити свої потреби самостійно. Тому питання організації виробничих послуг у сільському господарстві, роль та специфіка діяльності сільськогосподарського підприємства у цій сфері є доволі актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питання організації виробничих послуг у сільському господарстві приділяло увагу багато вітчизняних та іноземних вчених економістів, серед яких можна виділити І. Карпенка, Ф. Котлера, О. Крисального, К. Макконелла, П. Мосіюка, Л. Мармуль, А. Хоскінга, та ін. Відзначаючи значимість наукових досліджень авторів, слід зазначити, що недостатньо дослідженими залишаються специфічні для організації виробничих послуг у сільському господарстві, роль та специфіка діяльності сільськогосподарського підприємства.

Формулювання цілей статті. Обґрунтування основних особливостей організації виробничих послуг у сільському господарстві.

Виклад основного матеріалу досліджень. В сільському господарстві налічується велика кількість малих організацій і селянських господарств, розміри яких на порядок нижче, ніж середні розміри великих агропідприємств. Якщо великі підприємства, у зв'язку із розмірами виробництва, можуть мати практично всі необхідні допоміжні та обслуговуючі виробництва, деякі об'єкти соціальної інфраструктури, як малий агробізнес не мають такої можливості через недостатній рівень концентрації основного виробництва. Тому малі організації, селянські та особисті підсобні господарства з причин об'єктивних властивостей потребують різних послуг, в тому числі щодо виконання частини основних виробничих процесів [4].

В теперішній час, у сільському господарстві організація виробничої підприємницької діяльності охоплює надання виробничих послуг, розробку стратегії, реалізацію її на практиці, вдосконалення виробничого процесу. Тобто, виробнича діяльність пов'язана з проектуванням, впровадженням і вдосконаленням виробничих систем, на основі яких сільськогосподарські підприємства та організації, виконують для сільськогосподарських виробників наступні дії: технологічні операції в

рільництві і тваринництві; агрохімічні, землевпорядні, культуртехнічні, меліоративні заходи; переробку сільськогосподарської продукції; завезення виробничих ресурсів і будматеріалів, вивіз продукції, внутрішньогосподарські транспортні роботи; діагностика, ремонт, технічне обслуговування тракторів, автомобілів, сільгоспмашин і обладнання; здача в оренду або тимчасове користування техніки, обладнання, виробничих і складських приміщень; ремонт і технічне обслуговування внутрішньогосподарських енерго-, тепло- і водопровідних мереж, а також відповідного обладнання.

Зазначений перелік послуг не є обмеженим, але згідно з пунктом 209.6 статті 209 Податкового кодексу України від 2 грудня 2010 року №2755-VI (далі – Кодекс), сільськогосподарським вважається підприємство, основною діяльністю якого є постачання вироблених (наданих) ним сільськогосподарських товарів (послуг) на власних або орендованих виробничих потужностях, а також на давальницьких умовах, в якому питома вага вартості сільськогосподарських товарів/послуг становить не менш як 75 відсотків вартості всіх товарів/послуг, поставлених протягом попередніх 12 послідовних звітних податкових періодів сукупно, а перелік послуг, які можуть надаватись сільськогосподарськими підприємствами у межах діяльності у сфері сільського господарства, вказано в пунктах 209.17.14 та 209.17.15 пункту 209.17 статті 209 Кодексу, це – надання послуг у рослинництві, облаштування ландшафту (01.41.0 КВЕД) та надання послуг у тваринництві (01.42.0 КВЕД) [7].

Таким чином, можна зробити висновок, що зазначені послуги відносяться до послуг у сільському господарстві і підлягають оподаткуванню згідно чинного законодавства.

Рівень розвитку сільського господарства багато в чому пов'язаний зі станом ринку виробничо-технічних і інформаційних послуг. Дослідження динаміки надання послуг сільськогосподарськими підприємствами Харківської області показує, що витрати на ці послуги становлять близько 14 % всіх витрат галузі (рис. 1). Дослідження показують, що частина робіт при виробництві продукції може проводитися тільки всередині господарства – це базові технологічні операції в сільському господарстві (сівба, оранка, доїння і годування корів і т.д.), інша частина робіт – в основному роботи, що вимагають для свого виконання дорогих вузькоспеціалізованих засобів виробництва і виконавців високої кваліфікації тільки за його межами, але для деяких підприємств допустимі обидва варіанти.

В зв'язку з стрімким ростом інфляції у 2011-2014 рр. спостерігається зменшення використання послуг сторонніх організацій сільськогосподарськими підприємствами та виробництва продукції.

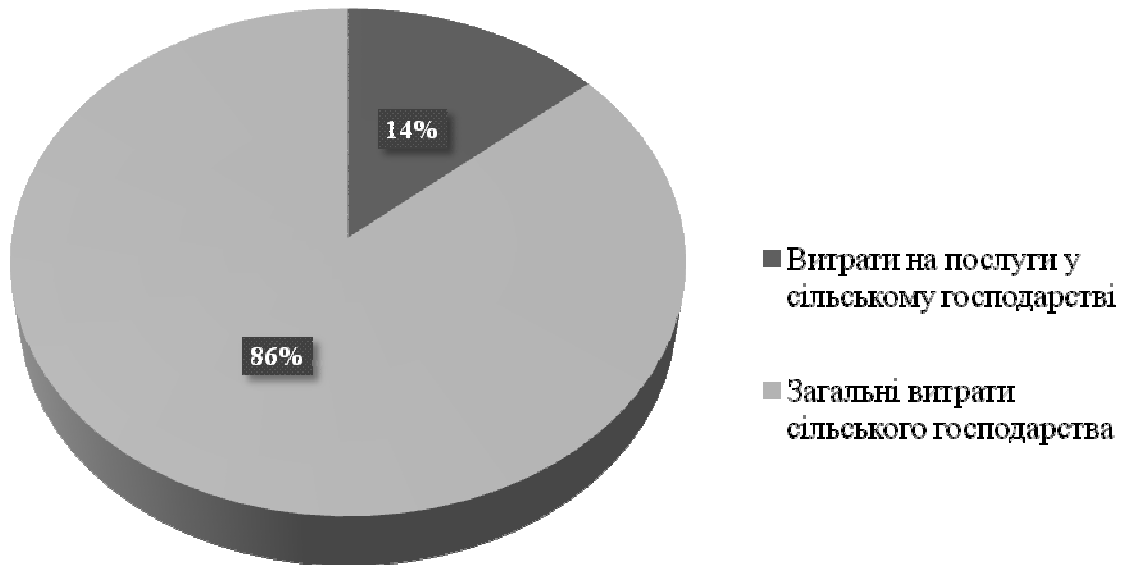

Рис. 1. Структура витрат на послуги у сільськогосподарських підприємствах Харківської області у 2015 р.

Джерело: дослідження авторів

Але у 2015 р., не зважаючи на значне підвищення інфляції, спостерігається збільшення витрат на послуги надані сторонніми підприємствами, що можна пояснити збільшенням обсягів виробництва. (рис. 2).

Аналізуючи зміну витрат на послуги, надані сторонніми підприємствами, постає питання взаємозалежності та як саме пливає інфляція і підвищення рівня виробництва.

Встановлено кореляційну залежність та виявлений кореляційний зв'язок між витратами на послуги надані сторонніми підприємствами, інфляцією і підвищенням рівня виробництва, що дає можливість сформулювати кореляційно-регресійне рівняння:

$$y = -0,3x_1 + 1,64x_2 - 6,86$$

де, y – витратами на послуги надані сторонніми підприємствами; x_1 – рівень інфляції, %; x_2 – рівень виробництва, %.

При збільшенні рівня інфляції на 1 %, витрат на послуги надані сторонніми підприємствами зменшується на 0,3 %, а при збільшенні рівня виробництва на 1 %, – зростають на 1,64 %. Коефіцієнт кореляції

становить 0,74, що свідчить про високий зв'язок між даними ознаками. Коефіцієнт детермінації становив 55,1 %, а це означає, що витрати на послуги надані сторонніми підприємствами на 55,1 % залежать від рівня інфляції та рівня виробництва, а на 54,9 % від інших факторів.

Рис. 2. Динаміка зміни використання послуг у сільськогосподарських підприємствах Харківської області

Джерело: дослідження авторів

Таким чином, задоволення попиту сільгосптоваровиробників на послуги необхідно для виробництва і реалізації сільськогосподарської та іншої продукції.

З розвитком продуктивних сил, науково-технічного прогресу, поглиблення суспільного поділу праці постає потреба у виконанні частини робіт і операцій іншими сільськогосподарськими підприємствами, організаціями та фізичними особами.

Метою організації виробничих послуг є створення необхідних умов і рівня ресурсного потенціалу, для безперервного та ефективного функціонування сільськогосподарських товаровиробників.

Залучення у виробництво виробничих послуг повинно вирішувати такі завдання:

- забезпечення безперервності виробничого процесу в сільському господарстві;
- створення умов для виконання вимог і параметрів зональних технологій виробництва сільськогосподарської продукції;
- досягнення конкурентоспроможних параметрів виробництва продукції на основі застосування науково-технічних досягнень;
- забезпечення прибутковості виробництва;
- підвищення ефективності діяльності підприємства.

Підвищення ефективності діяльності підприємств на ринку виробничих сільськогосподарських послуг має надзвичайно важливе значення. Оскільки, діяльність з надання виробничих сільськогосподарських послуг є одним із джерел отримання додаткового прибутку підприємства, а сільськогосподарські підприємства можуть виступати на ринку виробничих сільськогосподарських послуг як продавцем, так і споживачем виробничих послуг, то доцільно дослідити основні показники надання виробничих сільськогосподарських послуг та визначати ефект від їхнього споживання. Аналіз показників реалізації послуг сільськогосподарськими підприємствами в Харківській області представлено в таблиці.

Основні показники надання послуг сільськогосподарськими підприємствами в Харківській області

Показник	Роки				
	2011	2012	2013	2014	2015
Виручка від реалізації послуг тис. грн	156353,2	178735,7	231292,0	228207,1	363176,6
Виробнича собівартість реалізованих послуг тис. грн	112071,9	126402,1	162043,6	140146,3	224219,5
Повна собівартість реалізованих послуг тис. грн	130481,5	141144,6	177751,6	154242,4	250022,6
Прибуток від реалізації послуг тис. грн	25871,7	37591,1	53540,4	73964,7	113154
Рентабельність %	19,8	26,6	30,1	48,0	45,3

Джерело: дослідження авторів

Дані таблиці свідчать, що середня рентабельність за надання послуг сільськогосподарськими підприємствами складає 33,9 %. Незважаючи на стрімкий ріст інфляції та зменшення у 2014 р. витрат на послуги сторонніх організацій, сільськогосподарські підприємства отримали найбільший ефект у 2014 р. порівняно з іншими роками.

Також можна відзначити, що діяльність з надання послуг у Харківській області сільськогосподарськими підприємствами є прибутковою. Таким чином, діяльність з надання послуг є одним із додаткових джерел отримання доходу сільськогосподарських підприємств. Ефективність діяльності є важливим показником, оскільки показує чи доцільно проводити таку діяльність та визначає величину вигоди від її здійснення, а сільськогосподарські підприємства не використовують свій потенціал в повній мірі, і частка прибутку від надання послуг складає лише 3,5 % в загальному прибутку.

Таким чином, можна зробити висновки, що діяльність на ринку виробничих послуг є надзвичайно важливою для всіх виробників сільськогосподарської продукції і потребує більш ефективної організації щодо їх реалізації та використання.

Висновки. В теперішній час, у сільському господарстві організація виробничої підприємницької діяльності охоплює надання виробничих послуг. Кожне сільськогосподарське підприємство у межах своєї діяльності, яка регламентується законодавчими документами України, може надавати іншим сільськогосподарським підприємствам послуги, що дозволяє задовольнити попит сільгосптоваровиробників на послуги, необхідно для виробництва і реалізації сільськогосподарської та іншої продукції.

Дослідження ринку надання послуг сільськогосподарськими підприємствами Харківської області показує, що витрати на ці послуги становлять близько 14 % всіх витрат галузі. При цьому витрати на послуги надані сторонніми підприємствами на 55,1 % залежать від рівня інфляції та рівня виробництва, а на 54,9 % від інших факторів.

Таким чином, метою організації виробничих послуг є створення необхідних умов і рівня ресурсного потенціалу, для безперебійного та ефективного функціонування сільськогосподарських товаровиробників.

Як напрямом перспективних досліджень можна вважати те, що виробничі послуги сільськогосподарським підприємствам можуть надавати сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, що повинні створюватися у більшості випадків на міжгосподарській основі.

Бібліографічний список: 1. Алимбаев Т.А. Материально-техническое обеспечение регионального АПК: монография / Т.А. Алимбаев; под ред. В.Ф. Стукача. – Омск: Изд-во «Омский гос. аграрный ун-т». Сфера, 2005. – С. 247. 2. Котлер Ф. Основы маркетинга. Краткий курс / Ф. Котлер. – М.: Изд. дом «Вильямс», 2007. – 656 с. 3. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: Принципы, проблемы и политика: В 2 т. :Пер. с англ. 13-го изд.: Учеб. – Т.1. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 974 с. 4. Митасова О.В., Стукач В.Ф. Инфраструктура производственных услуг в сельском хозяйстве: состояние, перспективы // Фундаментальные исследования. – 2012. – № 6-3. – С. 727-733. 5. Парамонов П.Ф. Система производственного обслуживания сельского хозяйства: теория и практика / П.Ф. Парамонов И.Е. Халявка // Научный журнал КубГАУ, №89(05), 2013 г. 7. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

А.В. Ульяновченко, Н.В. Прозорова. Особенности организации производственных услуг в сельском хозяйстве. В статье обоснованы особенности организации производственных услуг в сельском хозяйстве. Исследованы основные положения закона о предоставлении услуг сельскохозяйственными предприятиями, которые диктуют основные принципы организации производственных услуг в сельском хозяйстве. Проанализирована структура расходов на услуги и исследована динамика изменения использования услуг в сельскохозяйственных предприятиях. Определенно корреляционную зависимость и утановлена корреляционная связь между расходами на услуги предоставлены сторонними предприятиями, инфляцией и повышением уровня производства. Выявлено основную цель организации производственных услуг, которая заключается в создании необходимых условий и уровня ресурсного потенциала, и определено, что деятельность по предоставлению услуг является одним из дополнительных источников получения, прибыли сельскохозяйственными предприятиями.

Ключевые слова: производственные услуги, предоставление услуг, организация, эффективность услуг, зависимость услуг.

A.V. Ulyanchenko, N.V. Prozorova. Specifics of manufacturing services in agriculture. In the article the main features of production services in agriculture. Found that logistical support and field services determine more than half of all spending in agriculture. Inputs and technical repair services in the market controlled by a limited number of manufacturers, trading companies,

service structures, creating prerequisites for development of large enterprise systems with an extensive network.

Since the organization of the provision of services is not possible without observance of legislation studied law to provide services farms and a list of services that can be provided within the agricultural enterprises of the business of agriculture.

The structure of expenses for services in agricultural enterprises, investigated the dynamics of change of use within agricultural enterprises. The level of agricultural development is largely associated with market conditions production and technical and information services. The analysis of the provision of services by agricultural enterprises of Kharkov region shows that the cost of these services is about 14 % of all costs the industry established correlation dependence and found correlation between the cost of services provided by third-party companies, inflation and increased production. The basic purpose of production services, which is to create the necessary conditions and the level of resources, for the smooth and efficient functioning of agricultural commodity producers.

Increasing efficiency of enterprises in the market of agricultural production services is crucial. Since the activities of providing productive agricultural services is one of the sources of income of the enterprise, and farms can act in the market production of agricultural services both sellers and consumers of industrial services, was designed and reviewed the main indicators to provide productive agricultural services and to determine the effect of their consumption.

It was established that the activity of providing services in the Kharkiv region farms are profitable. Thus, activities to provide services is one of the additional sources of farm income. The effectiveness of an important indicator as it shows whether it is appropriate to conduct such activities and determining the value of the benefits of its implementation, and farms do not use their potential on the maxim and the share of income from services accounts for only 3.5% of the total revenue.

Thus, we can conclude that the activity in the production of services is vital for all agricultural producers and requires more efficient in their implementation and use.

Keywords: production services, services, organization, efficiency of services, addition services.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2016 р.